

بررسی رابطه الگوی ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی با سرمایه های روان شناختی در دانشجویان

فاطمه خاکشور شاندریز

استاد، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران

khakshoor15477@gmail.com

سیده مریم علوی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، بیرجند، ایران

چکیده

سرمایه روان شناختی، یکی از ملاک های روان شناسی مثبت نگر است که عوامل متعددی به صورت بالقوه می توانند باعث تقویت آن شوند. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه الگوی ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی با سرمایه های روان شناختی در دانشجویان انجام شد. روش پژوهش توصیفی - همبستگی بود و جامعه آماری آن را کلیه دانشجویان رشته روانشناسی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵ تشکیل داد (۴۲۰ نفر) که از این بین، ۲۰۰ نفر به روش نمونه گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه سرمایه روان شناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷)، بهزیستی معنوی الیسون و پالوتیزان (۱۹۸۲) و الگوی ارتباط انسان با خدا مظاهری و پسندیده (۱۳۹۰) بود و تجزیه و تحلیل داده ها نیز با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره با کمک بسته نرم افزاری SPSS ۲۲ انجام شد. یافته ها نشان داد که الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی در پیش بینی سرمایه های روان شناختی دانشجویان نقش دارد و ۳۶ درصد از واریانس مشاهده شده در سرمایه های روان شناختی از طریق بهزیستی وجودی، یأس، بهزیستی مذهبی، تجری و عداوت نسبت به خدا توجیه می شود. با توجه به نتایج به دست آمده، پیشنهاد می شود دوره های مبتنی بر ارتقاء الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی به منظور بهبود سرمایه های روان شناختی دانشجویان برگزار گردد.

واژگان کلیدی: الگوهای ابعادی رابطه با خدا، بهزیستی معنوی، سرمایه های روان شناختی.

مقدمه

در میان اقشار مختلف جامعه، دانشجویان به دلیل جایگاه و نقشی که در آینده سازی کشور دارند، از اهمیت ویژه ای برخوردار هستند. با این حال، آن ها در دوران تحصیل خود با مسائل و مشکلات متعددی از جمله چالش های آموزشی، فشارهای اقتصادی، تغییرات سریع فرهنگی و اجتماعی روبرو می شوند. این عوامل به طور طبیعی می توانند زمینه ساز آسیب های روان شناختی شده و سلامت روان دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهند که یکی از پیامدهای منفی آن، کاهش شاخص های مثبتی همچون سرمایه روان شناختی در آنان است (فیاضی، ۱۴۰۵). سرمایه روان شناختی به عنوان یکی از شاخص های برجسته در روانشناسی مثبت گرا، با ویژگی هایی نظیر باور فرد به توانایی هایش برای دستیابی به موفقیت، داشتن پشتکار در دنبال کردن اهداف، ایجاد اسندهای

مثبت درباره خود و تحمل مشکلات تعریف می شود (لوتانز^۱، ۲۰۱۹). سلیگمن^۲ (۲۰۰۰؛ نقل از یزدان بخش و همکاران، ۱۴۰۳) معتقد است که سرمایه روان شناختی، جنبه های مثبت زندگی آدمی را در بر می گیرد. به باور او، در حالی که سرمایه انسانی و اجتماعی آشکار و قابل مشاهده و اندازه گیری هستند، سرمایه روان شناختی بیشتر بالقوه بوده و اندازه گیری و توسعه آن دشوارتر است؛ بنابراین سرمایه روان شناختی به عنوان درک فرد از خود، داشتن هدف برای رسیدن به موفقیت و پایداری در برابر مشکلات تعریف می شود (عمویی و همکاران، ۱۴۰۴).

سرمایه روان شناختی، سازه ای ترکیبی و به هم پیوسته است که چهار مؤلفه شناختی-ادراکی یعنی خودکارآمدی، خوش بینی، امیدواری و تاب آوری را شامل می شود. این مؤلفه ها در یک فرایند تعاملی و ارزشیابانه، به زندگی فرد معنا می بخشند، تلاش او برای تغییر موقعیت های فشارزا را تداوم می دهند و مقاومت وی را در تحقق اهداف تضمین می کنند. در این میان، امید یک حالت انگیزشی مثبت با در نظر گرفتن اهداف روشن برای زندگی است؛ خودکارآمدی به قضاوت فرد در مورد توانایی هایش اشاره دارد؛ خوش بینی به معنای داشتن انتظارات مثبت برای نتایج و پیامدهاست و تاب آوری نیز به معنای سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است (رضائیان و عربان، ۱۴۰۴). برخورداری از سرمایه روان شناختی به افراد این توانایی را می دهد که علاوه بر مقابله بهتر با موقعیت های استرس زا، کمتر دچار تنش شده و از سلامت روان شناختی بالاتری برخوردار باشند (اشرفی علویچه، ۱۴۰۴). شواهد پژوهشی نیز حاکی از آن است که سرمایه روان شناختی با عملکرد (سان^۳ و همکاران، ۲۰۲۶)، فرسودگی و استرس (هربرت^۴، ۲۰۲۶) و علائم افسردگی (لیو^۵ و همکاران، ۲۰۲۶) رابطه منفی و معنادار دارد. با این حال، مرور مطالعات نشان می دهد که اغلب پژوهش ها به نقش سرمایه روان شناختی بر متغیرهای دیگر پرداخته اند و این پرسش همچنان مطرح است که چه عواملی می توانند به طور بالقوه باعث تقویت سرمایه روان شناختی در دانشجویان شوند.

در پاسخ به این پرسش، یکی از متغیرهایی که به نظر می رسد دارای توان بالقوه برای تقویت سرمایه روان شناختی است، الگوی ابعادی رابطه با خدا می باشد (میرزائی و همکاران، ۱۴۰۵). ارتباط با خدا فرایندی است که طی آن افراد می توانند پیامدهای آینده را موفقیت آمیز تلقی کنند؛ ایمان و اعتقاد به خدا و توکل بر او، باعث ایجاد حس خوش بینی و اطمینان نسبت به عملکردهای آینده می شود (مظاهری و همکاران، ۱۴۰۴). انسان مؤمن حتی مشکلات و ناکامی ها را به مثابه امتحان الهی و راهی برای تکامل می نگرد و همواره به لطف خدا امیدوار است. بر اساس نظریه شناختی-هیجانی مذهبی، مذهب فرصت هایی را برای کشف هدف و معنا در زندگی فراهم می کند که منجر به امیدواری، هدفمندی و آرامش می شود (رخشانی و همکاران، ۱۴۰۵). پژوهش های تجربی نیز این ادعا را پشتیبانی کرده اند؛ به عنوان مثال باقری و کرمانی (۱۴۰۴) نشان دادند که رابطه با خدا می تواند سلامت روان و تاب آوری را پیش بینی کند. همچنین لیونگ و پونگ^۶ (۲۰۲۱) به همبستگی معنادار بین رابطه با خدا و خوش بینی دست یافتند و گانستاد و توالا^۷ (۲۰۱۱) نیز همبستگی رابطه با خدا با تاب آوری را تأیید کردند. در کنار الگوی ابعادی رابطه با خدا، یکی دیگر از عواملی که به نظر می رسد توانایی تقویت سرمایه روان شناختی را دارد، بهزیستی معنوی است (گلشانی، ۱۴۰۵). بافورد^۸ و همکاران (۱۹۹۱؛ نقل از امینی و همکاران، ۱۴۰۴) بهزیستی معنوی را ترکیبی از بهزیستی مذهبی (ارتباط شخص با خدا) و بهزیستی وجودی

¹. Luthans

². Sligman

³. Sun

⁴. Herbert

⁵. Liu

⁶. Leung & Pong

⁷. Gunnestad & Thwala

⁸. Boford

(ارتباط شخص با جهان و احساس معنا و هدف در زندگی) می‌دانند. اندیشمندانی چون مایرز^۱ (۲۰۰۰) نیز بهزیستی معنوی را شامل دو بعد معنویت مذهبی و معنویت وجودی می‌دانند (سیف و حسن‌زاده، ۱۴۰۴). بهزیستی معنوی نقش مهمی در نحوه سازگاری افراد با لذت‌ها و سختی‌های زندگی داشته و حس هدفمندی ایجاد می‌کند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که معنویت می‌تواند به عنوان یک منبع روان‌شناختی در مقابله با تنیدگی، بهبود کیفیت زندگی و امید اثرگذار باشد (گلشانی، ۱۴۰۵). از سوی دیگر، پژوهش مرادپور (۱۴۰۰) حاکی از همبستگی بین بهزیستی معنوی و سرمایه روان‌شناختی بود. مجدی (۱۴۰۴) نیز در پژوهشی دیگر همبستگی معناداری بین این دو متغیر گزارش کرد. مطالعات بین‌المللی نیز این یافته‌ها را تأیید کرده‌اند؛ به عنوان مثال دیرزی و پرمینس^۲ (۲۰۲۰) به وجود رابطه بین تجارب مرتبط با معنویت و سرمایه روان‌شناختی اشاره کردند و بوزیک^۳ و همکاران (۲۰۲۰) نیز همبستگی بین بهزیستی معنوی و سرمایه روان‌شناختی را مورد تأیید قرار دادند. با توجه به مطالب بیان شده و با عنایت به اینکه سطوح پایین سرمایه روان‌شناختی در دانشجویان می‌تواند بر روند اثربخشی، کارآمدی و بهداشت روانی آنان اثر منفی بگذارد و همچنین با توجه به خلأ پژوهشی موجود در مطالعات علمی ایران در خصوص بررسی همزمان این متغیرها در جامعه دانشجویی، ضرورت انجام این پژوهش آشکار می‌گردد. بنابراین پژوهش حاضر در صدد است تا نقش دو متغیر الگوی ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی را در ارتباط با سرمایه‌های روان‌شناختی در میان دانشجویان مورد بررسی قرار دهد و به این سؤال پاسخ دهد: آیا بین الگوی ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی با سرمایه‌های روان‌شناختی در دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان رشته روانشناسی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵ تشکیل داد (۴۲۰ نفر). از بین کلیه دانشجویان رشته روانشناسی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵، ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزارهای اندازه‌گیری در پژوهش حاضر نیز عبارت بودند از:

پرسشنامه بهزیستی معنوی (swbs):^۴ این آزمون توسط الیسون و پالوتیزان^۵ در سال ۱۹۸۲ ساخته شد و شامل ۲۰ سؤال و دو خرده مقیاس بهزیستی مذهبی بوده و میزان تجربه فرد از رابطه رضایت‌بخش با خدا را مورد سنجش قرار می‌دهد و ۱۰ سؤال زوج مربوط به خرده مقیاس بهزیستی وجودی است که احساس هدفمندی را می‌سنجد. مقیاس پاسخگویی به سؤالات به صورت طیف لیکرت ۶ درجه‌ای (کاملاً موافقم تا حد زیادی موافقم، موافقم، مخالفم تا حد زیادی مخالفم و کاملاً مخالفم) است. نمره-گذاری سؤال‌ها از ۱ تا ۶ است و با نمره‌گذاری مقیاس سه نمره بهزیستی مذهبی، بهزیستی وجودی و نمره کل بهزیستی معنوی به دست می‌آید. در این مقیاس حداقل نمره ۲۰ (پایین‌ترین میزان بهزیستی معنوی) می‌باشد. در پژوهش پالوتیزان و الیسون (۱۹۸۲)، ضرایب آلفای کرونباخ بهزیستی مذهبی و وجودی و کل مقیاس به ترتیب برابر با ۰/۹۱، ۰/۹۱ و ۰/۹۳ گزارش شده است. در پژوهش دهشیری و همکاران (۲۰۰۸)، نیز پایایی این مقیاس روی دانشجویان دختر و پسر از طریق آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و خرده مقیاس بهزیستی مذهبی و خرده مقیاس بهزیستی وجودی به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۸ و ۰/۸۱ گزارش شده است. در

¹. Mayerz

². Diržytė & Perminas

³. Bozek

⁴. Spiritual wellbeing scale

⁵. Ellison & Paloutzian

پژوهش جعفری و همکاران (۱۳۹۳)، نیز ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه برای کل مقیاس ۰/۸۸ و برای خرده مقیاس بهزیستی مذهبی و بهزیستی وجودی به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۸۵ به دست آمد و همچنین میزان روایی به دست آمده نیز برای کل مقیاس ۰/۸۴ گزارش شده است.

پرسشنامه سرمایه روان شناختی (PCQ): این پرسشنامه توسط لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) طراحی شده است. این پرسشنامه شامل ۲۴ گویه و ۴ زیرمقیاس امیدواری (۶ عبارت)، تاب آوری (۶ عبارت)، خوش بینی (۶ عبارت) و خودکارآمدی (۶ عبارت) است. نمره گذاری بر اساس طیف ۶ درجه ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۶) صورت می گیرد. نمره هر زیرمقیاس از مجموع نمرات گویه های مربوط به آن زیرمقیاس به دست می آید و سپس مجموع زیرمقیاس ها به عنوان نمره کل سرمایه روان شناختی محسوب می شود. یوسف^۱ و لوتانز (۲۰۰۷) در مطالعه ای روایی و پایایی پرسشنامه سرمایه روان شناختی را بررسی و تأیید کردند. پایایی این پرسشنامه در مطالعه بهادری خسروشاهی و همکاران (۱۳۹۵) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد.

پرسشنامه الگوی ارتباط انسان با خدا^۲: این پرسشنامه بر اساس الگوی سببعدی رابطه انسان با خدا یا مثلث ایمان توسط مظاهری و پسندیده (۱۳۹۰) تهیه شده است. این مقیاس دارای ۶۷ ماده و شش مقیاس می باشد. خرده مقیاس های این آزمون عبارتند از: بیم و ترس از خدا (۱۵ ماده)؛ امید و نیاز به خدا (۱۵ ماده)؛ محبت به خدا (۱۶ ماده)؛ عداوت نسبت به خدا (۷ ماده)؛ یأس (۷ ماده) و تجری (۷ ماده). هر یک از مقیاس های بیم، امید و محبت دارای سه خرده مقیاس خودمحور دنیایی، ترس خودمحور عقابایی و خدامحور است. نمره گذاری این مقیاس بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم تنظیم شده است. مظاهری و پسندیده (۱۳۹۰) برای بررسی روایی محتوایی، پرسشنامه را برای تعدادی از کارشناسان مباحث اسلامی (استادان حوزه علمیه قم) و متخصصان روان شناسی ارسال کردند که روایی آن تأیید شد. در مطالعه رخشانی، شهابی زاده و عزیززاده (۱۳۹۵) برای محاسبه روایی از روش تحلیل مؤلفه های اصلی با چرخش ابلیمین استفاده شد که ساختار ساده دو عاملی به دست آمد که عشق خدامحورانه ۵۰/۲۷ درصد و عشق خودمحورانه ۲۳/۹۹ درصد (در مجموع ۷۴/۲۷ درصد) از کل واریانس رابطه انسان با خدا را تبیین می کنند و بالاترین بار ۰/۹۳ مربوط به مؤلفه مثلث اعتماد و توکل (احترام خدامحورانه) در عشق خدامحورانه و کمترین بار هم ۰/۷۷ مربوط به مؤلفه مثلث اعتماد به خدا (احترام خودمحورانه دنیایی) در عشق خودمحورانه است. همچنین پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ برای تمام خرده مقیاس ها بیش از ۰/۷۵ به دست آمد.

پس از کسب مجوز از مراجع مربوطه و انجام هماهنگی های لازم با مسئولین دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند، ابتدا لیست کلیه دانشجویان رشته روانشناسی در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵ تهیه شد. در مرحله بعد به دلیل قرار داشتن کشور در شرایط جنگی و تعطیلی دانشگاه، برای پرسشنامه ها لینک الکترونیکی تهیه شد. سپس پژوهشگر ۲۰۰ نفر را به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب و اقدام به پرسشنامه های سرمایه روان شناختی لوتانز و همکاران (۲۰۰۷)، بهزیستی معنوی الیسون و پالوتیزان (۱۹۸۲) و الگوی ارتباط انسان با خدا مظاهری و پسندیده (۱۳۹۰) به صورت الکترونیکی برای آنان نمود. پس از اتمام فرآیند ارسال و تکمیل پرسشنامه ها به صورت مجازی، داده ها جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

در این پژوهش تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفت. بدین صورت که ابتدا با استفاده از آمار توصیفی به توصیف نتایج حاصله از جامعه آماری پرداخته شد. در آمار توصیفی از جدول توزیع فراوانی، درصد، نمودار و میانگین استفاده شد. تحلیل و آزمون فرضیه ها نیز با کمک آمار استنباطی انجام شد. بدین صورت که در جهت آزمون فرضیه ها، داده ها با

¹. Youssef

². Human relation with god

استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ضمناً تمام مراحل توصیف و ترکیب و آزمون فرضیات با استفاده از بسته نرم افزاری SPSS ۲۲ انجام شد.

یافته های پژوهش

در این بخش نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده های پژوهش ارائه می گردد. اطلاعات این بخش در دو بخش توصیفی، استنباطی تنظیم شده است. در بخش توصیفی ویژگی های افراد مورد بررسی ارائه می گردد. در بخش استنباطی نتایج مربوط به هر فرضیه پژوهش ارائه و توضیحات مربوط به هر قسمت در پی آن ذکر می شود. برای بررسی فرضیه های پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS-۲۲ بکار رفت.

۱. شاخص های توصیفی

۱-۱. تحلیل توصیفی سیمای آزمودنی ها بر حسب سن

جدول (۱): شاخص های پراکندگی و مرکزی سن

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
سن	۳۸/۵۶	۱/۸۳	۲۸	۴۵

با توجه به جدول (۱) ملاحظه می شود که میانگین و انحراف معیار برای سن ۳۸/۵۶ و ۱/۸۳ می باشد. کمترین سن ۲۸ و بیشترین سن ۴۵ می باشد.

۲-۱. توصیف متغیرهای پژوهش

جدول (۲): توصیف متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشدگی
الگوهای ابعادی	بیم و ترس از خدا	۳۹/۴۵	۱۱/۱۲	-۰/۰۵	-۱/۱۰
	امید و نیاز به خدا	۴۸/۸۹	۱۰/۷۴	۰/۱۳	-۰/۹۵
رابطه با خدا	محبت به خدا	۵۳/۶۱	۱۲/۶۸	۰/۱۴	-۱/۳۴
	عداوت نسبت به خدا	۱۹/۱۴	۳/۷۶	-۰/۱۶	-۰/۹۶
سرمایه های روان شناختی	یأس	۱۹/۱۹	۴/۱۲	۰/۰۹	-۱/۳۹
	تجری	۱۸/۶۱	۴/۳۲	-۰/۲۰	-۰/۹۲
بهزیستی معنوی	امیدواری	۱۷/۰۹	۳/۶۶	۰/۲۵	-۱/۱۴
	تاب آوری	۱۶/۹۴	۳/۶۷	-۰/۱۲	-۱/۰۵
وجودی	خوش بینی	۱۷/۶۶	۳/۷۲	-۰/۱۳	-۰/۵۵
	خودکارآمدی	۱۷/۰۶	۳/۹۵	-۰/۰۵	-۱/۲۱
مذهبی	مذهبی	۲۶/۷۰	۵/۴۱	-۰/۵۷	-۰/۰۸
	وجودی	۲۸/۷۸	۵/۵۰/۴۱	-۰/۳۸	-۰/۲۱

همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود، میانگین و انحراف استاندارد برای محبت به خدا ۵۳/۶۱ و ۱۲/۶۸ است که در بین مؤلفه های الگوهای ابعادی رابطه با خدا دارای بالاترین میانگین است. میانگین و انحراف استاندارد برای خوش بینی ۱۷/۶۶ و ۳/۷۲

است که در بین مؤلفه های سرمایه های روان شناختی بالاترین میانگین را داراست. میانگین بهزیستی وجودی نیز ۲۸/۷۸ است که از بهزیستی مذهبی بیشتر است. چولگی و کشیدگی نیز بین ۲- تا ۲+ می باشد که نشان دهنده تقارن نسبی و نرمال بودن داده ها است.

۲. داده های استنباطی

برای بررسی فرضیه ی پژوهش از رگرسیون چندگانه گام به گام استفاده می شود. مؤلفه هایی که وارد مدل می شود به ترتیب بهزیستی وجودی، یأس، بهزیستی مذهبی، تجری و عداوت نسبت به خدا است. مقدار آماره دوربین واتسون ۱/۸۴ محاسبه شد که حاکی از عدم تخطی از مفروضه استقلال باقی مانده ها است. همچنین مقدار شاخص VIF و شاخص تولورنس در جدول ۴-۴ آمده است که چون VIF کمتر از ۱۰ و شاخص تولورنس بین ۰/۰۱ تا ۱ است، نشان دهنده عدم هم خطی بودن چندگانه است.

جدول (۳): نتایج تحلیل رگرسیون سرمایه های روان شناختی

منابع تغییر	SS	dF	MS	F	سطح معنی داری	r	r^2	Durbin-Watson
رگرسیون	۳۴۵۲۴/۳۱	۵	۶۹۰۴/۸۶	۲۳۱/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۶۰	۰/۳۶	۱/۸۴
باقیمانده	۵۷۸۴/۶۸	۱۹۴	۲۹/۸۲					

متغیر وابسته: سرمایه های روان شناختی

مدل مشخص می کند که ۳۶ درصد از واریانس مشاهده شده در سرمایه های روان شناختی از طریق بهزیستی وجودی، یأس، بهزیستی مذهبی، تجری و عداوت نسبت به خدا توجیه می شود ($R Square = ۰/۳۶$). با توجه به مقدار F و سطح معنی داری (P) که کوچک تر از ۰/۰۵ است فرضیه صفر رد شده و با اطمینان ۹۵٪ نتیجه می گیریم الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی در پیش بینی سرمایه های روان شناختی دانشجویان نقش دارد.

جدول (۴): ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بینی کننده در تحلیل رگرسیون سرمایه های روان شناختی

مدل	B	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	P	Tolerance	VIF
مقدار ثابت	-۱۲/۷۸	۳/۴۷		-۳/۶۷	۰/۰۰۱		
وجودی	۱/۵۲	۰/۱۶	۰/۵۷	۹/۷۴	۰/۰۰۱	۰/۲۱	۴/۵۸
یأس	-۱/۹۶	۰/۲۴	-۰/۵۶	-۸/۲۹	۰/۰۰۱	۰/۱۶	۶/۳۴
مذهبی	۱	۰/۱۵	۰/۳۸	۶/۶۴	۰/۰۰۱	۰/۲۲	۴/۵۲
تجری	-۰/۶۷	۰/۱۵	-۰/۲۰	-۴/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۳۴	۲/۹۶
عداوت نسبت به خدا	-۰/۷۵	۰/۲۸	-۰/۱۹	-۲/۷۱	۰/۰۰۱	۰/۱۴	۷/۲۹

متغیر وابسته: سرمایه های روان شناختی

در جدول (۴) مقدار B ، بتا، t و سطح معنی داری ارائه شده است. بر این اساس بهزیستی وجودی و مذهبی تأثیر مثبت و مؤلفه های یأس، تجری و عداوت نسبت به خدا تأثیر منفی بر سرمایه های روان شناختی دارند. بیشترین تأثیر مربوط به بهزیستی وجودی است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه الگوی ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی با سرمایه‌های روان‌شناختی در دانشجویان انجام شد. نتایج تحلیل داده‌های فرضیه پژوهش نشان داد که الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی در پیش‌بینی سرمایه‌های روان‌شناختی دانشجویان نقش دارد و ۳۶ درصد از واریانس مشاهده شده در سرمایه‌های روان‌شناختی از طریق بهزیستی وجودی، یأس، بهزیستی مذهبی، تجری و عداوت نسبت به خدا توجیه می‌شود.

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر، همسو با یافته‌های پژوهش باقری و کرمانی (۱۴۰۴)، مجدی (۱۴۰۴)، مرادپور (۱۴۰۰)، لیونگ و پونگ^۱ (۲۰۲۱)، دیرزی و پرمنیس^۲ (۲۰۲۰)، بوزیک^۳ و همکاران (۲۰۲۰) و گانستاد و ثوالا^۴ (۲۰۱۱) است.

باقری و کرمانی (۱۴۰۴) نشان دادند که رابطه با خدا می‌تواند سلامت روان و تاب‌آوری را پیش‌بینی کند. همچنین لیونگ و پونگ (۲۰۲۱) به همبستگی معنادار بین رابطه با خدا و خوش‌بینی دست یافتند. پژوهش مرادپور (۱۴۰۰) حاکی از همبستگی بین بهزیستی معنوی و سرمایه روان‌شناختی بود. مجدی (۱۴۰۴) نیز در پژوهشی دیگر همبستگی معناداری بین این دو متغیر گزارش کرد. مطالعات بین‌المللی نیز این یافته‌ها را تأیید کرده‌اند؛ به عنوان مثال دیرزی و پرمنیس (۲۰۲۰) به وجود رابطه بین تجارب مرتبط با معنویت و سرمایه روان‌شناختی اشاره کردند و بوزیک و همکاران (۲۰۲۰) نیز همبستگی بین بهزیستی معنوی و سرمایه روان‌شناختی را مورد تأیید قرار دادند.

سرمایه روان‌شناختی یکی از شاخص‌های روانشناسی مثبت‌گرا می‌باشد که با ویژگی‌هایی از قبیل باور فرد به توانایی‌هایش برای دستیابی به موفقیت، داشتن پشتکار در دنبال کردن اهداف، ایجاد اسنادهای مثبت درباره خود و تحمل کردن مشکلات تعریف می‌شود (لوتانز، ۲۰۱۹).

شواهد پژوهشی حاکی از آن است که سرمایه روان‌شناختی با عملکرد (سان، زائو، یانگ و فان، ۲۰۱۸)، فرسودگی و استرس (هربرت، ۲۰۱۶) و با علائم افسردگی (لیو و همکاران، ۲۰۱۶) دارای رابطه منفی و معنادار و در مقابل با توانمندی (استام، ۲۰۱۷) و درگیری مثبت شغلی (ایندیراتی و هادی، ۲۰۱۸) دارای رابطه مثبت و معنادار است. نکته بارز در نگاهی به برخی پژوهش‌های مورد اشاره این است که در اغلب پژوهش‌ها به نقش‌هایی که سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن می‌توانند برای متغیرهای دیگر ایفاء کنند پرداخته شده است. در مرور این مطالعات سؤالی که به ذهن متبادر می‌شود این است که چه عواملی به صورت بالقوه می‌توانند باعث تقویت سرمایه روان‌شناختی شوند. بر اساس آنچه که در ادامه مرور خواهد شد، یکی از متغیرهایی که به نظر می‌رسد دارای توان بالقوه‌ای برای تقویت سرمایه روان‌شناختی باشد، الگوی ابعادی رابطه با خدا است (میرزائی، میرزائی و فتحی، ۱۳۹۷).

در تبیین این یافته‌ها می‌توان این‌گونه استدلال نمود که ارتباط با خدا، انسان‌ها و دنیای اطراف در فضای ذهنی افراد آرامش، رضایت، احساس حمایت و تمرکز و توانایی مقابله مؤثر را با مسائل مختلف به وجود می‌آورد. چنان‌که در عرصه سرمایه روان‌شناختی گفته شد، این سازه برگرفته شده از روانشناسی مثبت‌نگر نیز به طور جدی متمرکز بر هدفمندی، پشتکار، انعطاف-پذیری و خوش‌بینی است. به همین دلیل نیز احساس پیوند با خداوند، دیگر انسان‌ها و محیط اطراف با ایجاد حس مورد حمایت بودن از طریق نظام‌های فرا فردی (خداوند متعال و شبکه اجتماعی افراد پیرامون انسان) با سرمایه روان‌شناختی که ماهیت درون فردی دارد، پیوند برقرار می‌سازد. همچنین به کمک ایمان به خدا (بهزیستی معنوی) برخورد با هیجان‌ها و شرایط اجتماعی آسان می‌شود. معنویت به عنوان جنبه‌ای از وجود انسان که به فرد انسانیت می‌بخشد و با ساختارهای مهم فرد در ارتباط است، به انسان

¹. Leung & Pong

². Diržytė & Perminas

³. Bozek

⁴. Gunnestad & Thwala

برای مقابله با مسائل زندگی کمک می کند. معنویت شامل ابعادی همچون جستجوی معنا، هدف، شناخت خویش، وجود روابط معنادار و هدفمند، عشق و ایمان و حس خداجویی است و آن را به عنوان یک تجربه بیرونی - درونی و فرا شخصی که جامعه و تجربیات فرد، آن ها را شکل می دهد در نظر می گیرند. از این رو، وقتی فرد بهزیستی معنوی داشته باشد و به اعتقادات دینی پایبند باشد، از یک آرامش درونی برخوردار خواهد بود و احساس امنیت خواهد داشت و در پناه این احساس امنیت می تواند به تقویت افکار مثبت خود پرداخته و با فکری باز به تصمیم گیری های بهتری دست یابد. افراد که دارای بهزیستی معنوی هستند، از روش های مقابله ای مثبت مانند ارتباط معنوی با خدا، دوستی با افراد مذهبی، دریافت حمایت معنوی، اجتماعی و امید داشتن بهره می برند و این ویژگی ها می تواند در افزایش سرمایه روان شناختی نقش داشته باشد. هر قدر رابطه انسان با پروردگار عالم، قوی تر و پایدارتر باشد، احساس رضایت و شادمانی بیشتری می کند. افرادی که دارای بهزیستی معنوی هستند، دارای خلق مثبت، امیدواری، عواطف مثبت، نشاط بیشتر و سازگاری بهتر با محیط هستند که همگی این ها، روحیه و شخصیت آن ها را نیرومند نموده و می تواند موجب کنار آمدن مؤثر با مشکلات و سختی ها و ارتقا دهنده سرمایه روان شناختی باشد؛ بنابراین می توان گفت که الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی در پیش بینی سرمایه های روان شناختی دانشجویان نقش دارد و این همان نتیجه ای است که از پژوهش حاضر نیز به دست آمده است.

هرچند استفاده از ابزار خود گزارش دهی از جمله محدودیت های پژوهش حاضر بود با این وجود، پیشنهاد می شود دوره های مبتنی بر ارتقاء الگوهای ابعادی رابطه با خدا و بهزیستی معنوی به منظور بهبود سرمایه های روان شناختی دانشجویان برگزار گردد. ضمن اینکه پژوهش های مشابهی در جوامع آماری مختلف و نیز شهرها و سایر نقاط ایران انجام و نتایج مقایسه گردد.

منابع

- اشرفی علویجه، معصومه (۱۴۰۴). نقش سرمایه روان شناختی در استحکام روانی مادران دارای فرزندان آهسته گام، ششمین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران: دانشگاه تهران.
- امینی، مرضیه؛ شهنی ییلاق، منیجه و حاجی یخچالی، علیرضا (۱۴۰۴). رابطه علی سرمایه روان شناختی با بهزیستی روان شناختی و عملکرد تحصیلی با میانجیگری سرمایه اجتماعی، پژوهشنامه روانشناسی مثبت، ۶ (۲): ۱-۱۶.
- باقری، امین و کرمانی، ملیحه (۱۴۰۴). بررسی ارتباط تجارب معنوی روزانه با بهداشت روانی و تاب آوری معلمان، مجله مطالعات اسلامی در حوزه سلامت، ۴ (۳): ۳۹-۴۸.
- رخشانی، پلین؛ شهابی زاده، فاطمه و علیزاده، حمید (۱۴۰۵). مدل دل زدگی زناشویی در ارتباط با الگوی ابعادی ارتباط با خدا، کنترل فکر و زبان، نشریه مطالعات اسلام و روانشناسی، ۱۹ (۱۰): ۷-۳۰.
- رضائیان، علیرضا و عربان، شجاع (۱۴۰۴). بررسی رابطه سرمایه روان شناختی با بهزیستی سازمانی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان لرستان، هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران، تهران: دانشگاه تهران.
- سیف، محمدحسن و حسن زاده، عاطفه (۱۴۰۴). نقش توانمندسازی روان شناختی و بهزیستی معنوی در پیش بینی استرس شغلی آموزگاران ابتدایی شهرستان بستک، نخستین کنفرانس ملی علوم شناخت و تعلیم و تربیت، تهران.
- عمویی، نوشین؛ عجم، علی اکبر و بادنوا صدیقه (۱۴۰۴). نقش سرمایه روان شناختی در پیش بینی اشتیاق تحصیلی دانشجویان دانشکده تغذیه و صنایع غذایی، پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۹ (۲): ۶۶-۷۵.
- فیاضی، محمدعلی (۱۴۰۵). بررسی آسیب های روان شناختی طلاب و دانشجویان مهاجر افغانستانی مقیم ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، جامعه المصطفی العالمیه.

گلشانی، فریده (۱۴۰۵). بررسی رابطه بین پیوند معنوی و سرمایه روان‌شناختی با بهزیستی معنوی پرستاران بخش ویژه. کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی، تهران.

مجدی، نرجس (۱۴۰۴). نقش واسطه‌ای بهزیستی معنوی در رابطه بین سرمایه‌های روان‌شناختی با انگیزش شغلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

مرادپور، صغرا (۱۴۰۰). بررسی نقش بهزیستی معنوی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر با تأکید بر نقش میانجی سرمایه‌ی روان‌شناختی در دانشجویان شهر بندرعباس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هرمزگان.

مظاهری، محمدعلی؛ پسندیده، عباس و صادقی، منصوره‌سادات (۱۴۰۴). مثلث ایمان: الگوی ابعادی رابطه انسان با خدا. قم: دارالحديث.

میرزائی، حسین؛ میرزائی، مجتبی و فتحی، لاله (۱۴۰۵). بررسی ارتباط بین ابعاد دین‌داری و سرمایه روان‌شناختی، دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۱۲ (۷): ۱-۲۱.

یزدانبخش، کامران؛ مرادی، آسیه و بسطامی، احسان (۱۴۰۳). رابطه سرمایه روان‌شناختی و سخت‌رویی با فرسودگی شغلی، مجله رویش روان‌شناسی، ۸ (۷): ۱۸۱-۲۰۳.

Bozek, A; Nowak, P & Blukacz, M (2026). The Relationship Between Spirituality, Health-Related Behavior, and Psychological Well-Being, **Front. Psychol**, 21 (3): 32- 56.

Diržytė, A & Perminas, A (2021). Self-reported health-related experiences, psychological capital, and psychological wellbeing in Lithuanian adults sample. **Health Psychology Open January-June**: 1 –16.

Gunnestad A, Thwala S. (2025). Resilience and Religion in Children and Youth in Southern. Africa. **International Journal of Childrens Spirituality**; 16: 169-185.

Herbert M. (2026). An **exploration of the relationships between psychological capital (hope, optimism, self-efficacy, resilience), occupational stress, burnout and employee engagement. Unpublished Master Thesis in Industrial Psychology**, University of Stellenbosch

Leung CH, Pong HK (2021) Crosssectional study of the relationship between the spiritual wellbeing and psychological health among university Students. **PLoS ONE** 16(4): e0249702.

Liu L, Chang Y, Fu J, Wang J, Wang L. (2026). The mediating role of psychological capital on the association between occupational stress and depressive symptoms among Chinese physicians: a cross-sectional study. **BMC Public Health**; 12: 219 -227.

Luthans F. (2019). Positive Psychological Capital: Going beyond human and social capital. **Bus horiz**; 47 (1):45-50.

Sun T, Zhao WX, Yang LB, Fan LH. (2026). The impact of psychological capital on job embeddedness and job performance among nurses: A structural equation approach. **Journal of Advanced Nursing**; 68(1): 69-79.